

POHJOISMAINEN OPETUSSUUNNITELMA

SYNTYMÄSTÄÄN KUUROSOKKEAT

norden

Pohjoismainen
hyvinvointikeskus

POHJOISMAINEN OPETUSSUUNNITELMA - SYNTYMÄSTÄÄN KUUROSOKKEAT

Julkaisija
Pohjoismainen hyvinvointikeskus
www.nordicwelfare.org/fi
© joulukuu 2015

Vastuullinen julkaisija:
Ewa Persson Göransson

Graafinen tuotanto: Victoria Henriksson
Kansikuva: Lars Åke Andersen
Kuvat: Lene Idermark

Pohjoismainen hyvinvointikeskus
Ruotsi
Box 1073, SE-101 39 Tukholma, Ruotsi
Käyntiosoite: Drottninggatan 30
Puh.: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

Pohjoismainen hyvinvointikeskus
Suomi
c/o Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
PB 30, 00271 Helsinki, Suomi
Käyntiosoite: Mannerheimintie 168 B
Puh.: +358 (0)20 7410 880
helsingfors@nordicwelfare.org

Julkaisun voi ladata osoitteesta www.nordicwelfare.org

ESIPUHE

Kuurosokeusalan ammattilaisten on voitava kommunikoida keskenään mahdollisimman vaivattomasti, ja siksi on tärkeää, että heillä on yhteinen ammatillinen lähestymistapa ja että alalle luodaan yhteinen, elävä pohjoismainen ammattikieli. Pohjoismainen opetussuunnitelma on tarkoitettu alan kansallisten peruskoulutusten pohjaksi, ja sen voi mukauttaa maiden omiin opetussuunnitelmiin ja järjestelmiin sopivaksi. Suunnitelma nojautuu aiempiin pohjoismaisiin opetussuunnitelmiin. Tarkoituksena on rakentaa yhteinen ammatillinen perusta mielekkäille ja opettavaisille kohtaamisille NVC:n kursseilla, pohjoismaisissa verkostoissa ja muilla pohjoismaisilla foorumeilla.

Pohjoismainen johtajafoorumi kehotti vuonna 2013 Pohjoismaita tarkistamaan pohjoismaisen opetussuunnitelman. Tehtävänä oli tarkistaa pohjoismainen opetussuunnitelma ja päivittää se nykypäivän teorioita vastaavaksi. Tarkistustyöryhmä päätti laatia kokonaan uuden asiakirjan. Tässä opetussuunnitelmassa ei käsitellä yksityiskohtaisesti kurssien sisältöä, vaan sen on tarkoitus toimia yleisenä työvälineenä kansallisten opetussuunnitelmien laadinnassa. Työryhmä on valmistellut opetussuunnitelmaa vuorovaikutuksessa Pohjoismaiden kuurosokeuskentän kanssa.

Ryhmän kokoonpano oli seuraava:

Annica Boström, SPSM, Ruotsi; Monika Estenberger, NKCdb, Ruotsi; Trine Seljeseth, Nasjonal kompetansetjeneste for døvblinde UNN, Norja ja Helle Buelund Selling, CDH, Tanska.

Prosessia ovat seuranneet ja kommentoineet Johanna Rönkä, Suomen kuurosokeat ry, Merja Kovanen, Suomen kuurosokeat ry sekä Estella Björnsson, Midstod, Islanti.

POHJOISMAISEN OPETUSSUUNNITELMAN DIALOGINEN NÄKÖKULMA

Kommunikaatio syntyy ja merkitys muodostuu dialogissa. Kommunikaation kehitys edellyttää siten ihmisten välisiä kohtaamisia ja hyviä dialogeja. Syntymästään kuurosokea on kohdattava hänen omista lähtökohdistaan. Kommunikaatio on haasteellista, kun kahden kaukoainin toiminnassa on puutteita. Syntymästään kuurosokeiden kohtaamisessa tarvitaan osaavia kommunikointikumppaneita, jotka ymmärtävät kommunikatiiviset haasteet. Siksi on tärkeää, että syntymästään kuurosokean henkilön lähipiirissä mahdollisimman monet saavat tietoa synnynnäisen kuurosokeuden erityispiirteistä.

Pohjoismainen opetussuunnitelma tarkastelee kommunikaatiota ja oppimista dialogisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että toisen kohtaamisessa on erityisen tärkeää ymmärtää kehittyminen vastavuoroisessa suhteessa. Opetussuunnitelmalla halutaan varmistaa, että Pohjoismaissa riittää osaavia ja pohdiskelevia kommunikointikumppaneita. Opetussuunnitelma edellyttää kouluttajan ja kurssilaisen vuorovaikutusta oppimistilanteessa. Näin kurssin sisältöä voidaan toteuttaa käytännön työssä. Osaamista kehitetään sekä kansallisissa peruskoulutuksissa että NVC:n kursseilla. Jotkut voivat myös saada siitä kipinän erikoistua pitemmälle erilaisissa maisteriohjelmissa ja tutkimushankkeissa.

RAKENNE

Opetussuunnitelma on tarkoitettu dynaamiseksi asiakirjaksi, jolla pyritään samantasoiseen peruskoulutukseen kaikissa Pohjoismaissa. Se on kurssivastaavien ja kouluttajien työväline, jota voidaan käyttää mallina tai työkaluna kansallisen peruskoulutuksen kehittämisessä. Opetussuunnitelma on dynaaminen siinä mielessä, että sitä voidaan kehittää ammattiympäristön muuttuessa. Se on tarkoitus kytkeä pohjoismaiseen tarkistustyöryhmään ja tarkistaa tarpeen mukaan, ja sitä voidaan käyttää riippumatta siitä, miten kunkin maan koulutus on järjestetty.

Jotta syntymästään kuurosokean kumppani voisi kehittää osaamistaan, tarjolla on oltava tutkimus- ja kokemuspohjaiseen tietoon perustuvaa peruskoulutusta. Painotukset ja tarkempi syventyminen sisältöön riippuvat osallistujista, ja siinä on otettava huomioon kurssilaisten asiakkaat.

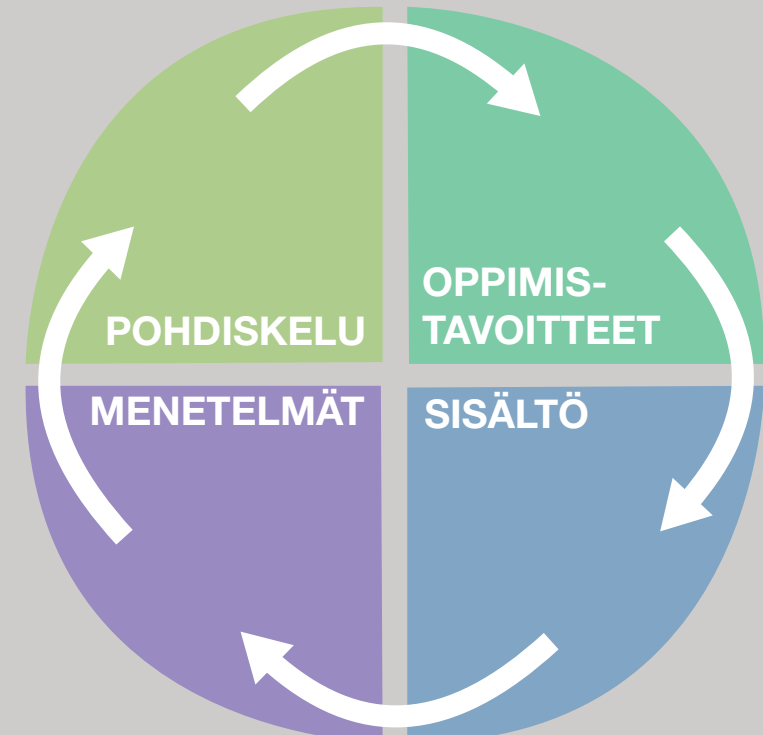
Opetussuunnitelma on neliosainen:

- Oppimistavoitteet
- Sisältö
- Menetelmät
- Pohdiskelu

Tasot ovat vuorovaikutuksessa, kun kouluttaja miettii:

Teemmekö oikeita asioita, oikean ihmisen hyväksi, oikeassa järjestyksessä ja oikeaan aikaan?

Kurssivastaava/kouluttaja voi käyttää mallia työkaluna kurssin valmistelussa ja varmistaa, että oppimistavoitteet, sisältö, menetelmät ja oma pohdiskelu nivoutuvat toisiinsa. Mallia voi käyttää myös kehityksen ja laadun varmistamiseen yksittäisten kurssien tai peruskoulutuksen arvioinnissa.

Pohdiskelu

Laatu saavutetaan:

- pohdiskelulla
- prosessilla

Menetelmät

Kurssilaisten tulee voida vaikuttaa omaan oppimisprosessiinsa.

- Tapauspohjainen koulutus

Oppimistavoitteet

Ammatillinen kehitys saavutetaan:

- osallistamisella
- vuorovaikutuksella

Sisältö

Aiheet, jotka ovat tärkeitä hyvässä kumppanuusosaamisessa:

- eettisyys ja ihmiskuva
- kuurosokeus
- aistien yhteistoiminta
- kommunikaatio

OPPIMISTAVOITTEET

Kurssivastaava kuvailee kurssin tarkoituksen oppimistavoitteiden kautta. Pohjoismaisen opetussuunnitelman ensisijainen tarkoitus on kehittää kurssilaisista pohdiskelevia kommunikointikumppaneita. Yksittäisillä kursseilla voi olla myös muita oppimistavoitteita.

Mielekkäiden oppimistavoitteiden varmistamiseksi kurssivastaavan voi olla hyvä miettiä etukäteen seuraavia asioita:

- Mitä kurssilaisten on osattava kurssin päätyttyä ja miksi?
- Mitä tietoja kurssilaiset tarvitsevat?
 - Nähdäkseen sisällön suhteessa käytäntöön
 - Pohtiakseen omaa asemaansa kommunikointikumppanina
 - Laatiakseen hypoteesin, kehittääkseen ja toteuttaakseen toimenpiteitä omassa työssään
 - Soveltaakseen osaamistaan käytännön työssä

Kurssilaisten odotusten ja tarpeiden selvittäminen varmistaa osaltaan dialogisen oppimisympäristön. Siksi on tärkeää tehdä se peruskoulutuksen alussa yhdessä kurssilaisten kanssa.

SISÄLTÖ

Opetussuunnitelman sisältö on jaettu pääteemoihin, jotka tarjoavat perustiedot ja -taidot synnynäisestä kuurosokeudesta ja kyseisen toimintarajoitteen erityispiirteistä. Tavoitteena on kehittää kurssilaisista osaavia kumppaneita. Heidän on toisin sanoen kyettävä kohtaamaan syntymästään kuurosokea yhteisessä toiminnassa yhdenvertaisin edellytyksin ja kummankin osapuolen kiinnostuksen ja osaamisen pohjalta. Pyrkimyksenä on kohdata kuurosokea siten, että hän kokee kykenevänsä, haluavansa ja uskaltavansa olla kommunikoiava, toimiva ihminen suhteessa muihin.

EETTISYYS JA IHMISKUVA

Oppimistavoitteet: Kurssilaiset perehtyvät vallalla olevaan ihmiskäsitykseen ja yleisiin periaatteisiin ja pohdiskelevat omaa rooliaan kommunikointikumppanina ja kommunikoinnin mahdollistajana.

Keskeisiä käsitteitä ovat

- elämänlaatu ja viihtyminen
- kunnioitus
- ulkoinen ja sisäinen turvallisuus
- esteettömyys ja osallisuus
- osallistaminen
- integriteetti
- itsemääräämisoikeus ja itsenäisyys
- stimulointi, variointi ja kehitys.

SYNNYNNÄINEN KUUROSOKEUS TOIMINTARAJOITTEENA

Oppimistavoitteet: Kurssilaisilla on perustiedot kuurosokeuden ominaispiirteistä. He tutustuvat myös sosiaalisen ja fyysisen ympäristön mukauttamiseen ja järjestämiseen toiminnan ja osallisuuden lähtökohdista.

Toimintarajoitteen kuvaus

- kuurosokeuden historia
- pohjoismainen määritelmä

- YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista sekä esteettömyyttä ja osallisuutta koskeva ajantasainen kansallinen lainsäädäntö
- ryhmän tunnistaminen
 - kuurosokeiden heterogeenisyyden, populaation ja kuurosokeuden syiden kuvaus

Kuulonäkövammaisuuden/kuurosokeuden erityispiirteet

- Kehollinen, taktiili lähtökohta on välttämätön edellytys mahdollisten näön ja kuulon jäänteiden tukemiselle kommunikaation kehityksessä
- Vaiheittainen oppiminen (asiayhteyksiä ja merkityksiä on vaikea hahmottaa, oppiminen vie aikaa)
- Sosiaalisen eristäytymisen ja sensorisen deprivaaation vaara
- Jos kuurosokeaa ei kohdata kommunikoivana yksilönä, hän ei välttämättä pääse hyödyntämään omaa potentiaaliaan

Erityiset mukautukset

- Sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen ympäristön mukauttamisen merkitys
- Tiedonsaanti, kommunikointi ja liikkuminen
- Yksilölliset ja tilannekohtaiset mukautukset
- Apuvälineet

AISTIEN YHTEISTOIMINTA

Oppimistavoitteet: Kurssilaiset perehtyvät aisteihin ja oppivat, miten ne toimivat yhdessä ja vaikuttavat toisiinsa. Heillä on myös aistien toiminnasta perustiedot, joiden nojalla he pystyvät tekemään kulloinkin tarvittavia yksilöllisiä mukautuksia.

Aistien toiminta suhteessa toisiinsa

- Perseptio ja kognitio
- Aistien rakenne, toiminta ja stimulointi
- Taktiili/kehollinen aistikanava välttämättömänä tukena
- Strategioita, joihin voi turvautua, kun aisti-integraatio ei toimi

KOMMUNIKAATIO

Oppimistavoitteet: Kurssilaiset perehtyvät kommunikaatioon ja kommunikoinnin kehittymiseen kuurosokeusnäkökulmasta. He oppivat ymmärtämään kohtaamisen vastavuoroisuutta sekä pohtimaan ja kehittämään omaa kommunikointikumppanuuttaan.

Hyvä kommunikaatio edellyttää molemminpuolisen turvallisen ja luotamuksellisen suhteen luomista:

- Dialogien perusedellytykset (varhaisten kommunikatiivisten ja emotionaalisten rakenteiden sekä kehityspotentiaalin havaitseminen)
 - Virittäytyminen, vastavuoroisuus, imitointi
 - Vuoron ottaminen, vuoron antaminen ja vuoronvaihto
 - Yhteinen tarkkaavuus (rytmi, tahti, pulssi, aika ja tempo eli muusiset peruselementit ovat oleellisia hyvälle vuorovaikutukselle)
- Kahden- ja monenväliset dialogit
- Taktiili kommunikaatio
- Yhteiset elämykset mielekkään toiminnan osana
- Totaalikommunikaation taustafilosofia (kommunikoinnin ja informoinnin ero)
- Kielelle altistaminen ja kielellisessä ympäristössä oleskelun tärkeys

MENETELMÄT

Tässä osiossa ehdotetaan menetelmiä, joita kurssivastaava ja kurssilaiset voivat käyttää osaamisen kehittämisen tukena. Kurssivastaava ja kurssilainen valitsevat yhdessä tarkoituksenmukaisimmat menetelmät osaamisen kehittämiseen. Menetelmistä sovitaan dialogisessa oppimisympäristössä kurssilaisen mahdollisuuksien, osaamisen ja edellytysten pohjalta.

- Kurssin/koulutuksen tulee pohjautua tapauskuvauksiin. Tapauskuvauksen tulee liittyä kurssilaisiin; joko käytännön asiakastyöhön tai eri henkilöstöryhmien ohjaukseen.
- Menetelmien tarkoituksena on kannustaa kurssilaisia aktiiviseen oppimiseen, oppien soveltamiseen ja osaamisen kehittämiseen.

Opetussuunnitelman oppimistavoitteisiin voidaan pyrkiä esimerkiksi seuraavilla välineillä:

- Video pedagogisena välineenä (esimerkiksi videoanalyysi, havainnointi ja pohdinta)
- Video havaintovälineenä (hyvät esimerkit)
- Käytännön harjoitukset
- Lokikirjat
- Pari- ja pienryhmäkeskustelut
- Ryhmätyöt
- Projektit ja kotitehtävät
- Kirjallisuus ja artikkelit

Muodot:

- Verkko-opetus
- Työpajat
- Ohjaus
- Teemapäivät
- Yleisluennot
- Opintokäynnit
- Opintoryhmät ja -verkostot
- Käytäntö
- Mentorointi

POHDISKELU

Laatuun päästään pohtimalla omia käytäntöjä, oppimistavoitteita, sisältöä ja opetusmuotoja. Pohdiskelua jatketaan koko peruskoulutuksen ajan. Keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi:

- Ehditäänkö koko kurssisisältöä käsitellä?
 - Valaistaanko kaikkia teemoja tarpeeksi?
- Pystyvätkö kurssilaiset vaikuttamaan omaan oppimiseensa?
- Mihin kurssivastaavan/kouluttajan tulee kiinnittää erityistä huomiota?
- Onko sisältö mielekäs ja nivoutuvatko asiat toisiinsa?
- Miten sisältö ja teoria kytetään käytäntöön?
- Miten ohjaus voi tukea oppimisprosessia?

Laadun varmistamiseksi kurssivastaavan ja kouluttajan on suotavaa suunnitella ja pohdiskella yhdessä, ja kouluttajan on syytä pohtia jatkuvasti omia opetuskäytäntöjään.

KIRJALLISUUTTA JA LISÄTIETOA

Maakohtaiset kirjallisuusluettelot sekä tärkeitä videoita ja verkkosivuja. Ajantasaiset maakohtaiset luettelot löytyvät kunkin Pohjoismaan omilta verkkosivuilta.

POHJOISMAINEN HYVINVOINTIKESKUS

- POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON ALAINEN LAITOS

Kehitämme pohjoismaista hyvinvointimallia

Osaaminen

Kokoamme ja laadimme yhteenvedoja hyvinvointipoliittisista kokemuksista eri Pohjoismaissa.

Tiedon jakaminen

Jaamme kokemuksia ja hyviä käytäntöjä tapahtumiemme ja verkostojemme kautta.

Vuoropuhelu

Luomme vuoropuhelua poliitikkojen, tutkijoiden ja alan ammattilaisten välille.

Toimimme seuraavilla osa-alueilla:

Hyvinvointipolitiikka

Vammaiskysymykset

Osallistava työelämä

Päihteet

Hyvinvointiteknologia

norden

Pohjoismainen
hyvinvointikeskus